

Interpretace básně Noc byla touhou přesycená ze sbírky *Po nás at' přijde potopa!* od Františka Gellnera

Anna Pšejová, 540156

V této práci se pokusíme interpretovat báseň Noc byla touhou přesycená Františka Gellnera ze sbírky *Po nás at' přijde potopa!* Při interpretaci budeme vycházet z modelu subjekt, prostor a čas. Každé z těchto částí interpretačního modelu se budeme věnovat zvlášť, zároveň, jelikož tyto části spolu souvisí, se budou některé myšlenky navzájem prolínat.

NOC BYLA TOUHOU PŘESYCENÁ

Já nehledal jsem vilnou Frynu

pro flirt a k ukrácení dne.

Utišení jsem na tvém klínu

pro srdce žádal neklidné.

Noc byla touhou přesycená

a vábila a lákala.

V tvé jizbě lampa rozsvícená,

vím, že můj příchod čekala.

A lože ztřísnilo se krví. –

A já se zachvěl vědomím,

že srdce tvé jsem vznítit prvý

a že je prvý rozlomím.

Název básně

Již samotný název básně, tedy „Noc byla touhou přesycená“, odkazuje k personifikaci noci jako samotnému subjektu básně, přesto se ale název vztahuje hlavně k lyrickému subjektu, jelikož přenáší své pocity do prostoru noci, on sám je pln touhy, ale noční čas a prostor tyto pocity jenom umocňuje. Zároveň nám název odhaluje to, že dějiště básně je v noci, jak časově, tak prostorově. Mimo to autor použil také minulý čas „byla“, proto víme, že se báseň odehrává převážně v minulosti.

Subjekt

Lyrický subjekt se v básni objevuje přímo, sám se oslovuje jako „já“. Básní prostupuje jeho melancholická nálada, pocit životního neuspokojení a nenaplnění. Subjektu není v jeho životě nic dostatečné, vše má má na sobě nálepkou data spotřeby a nic ho dlouhodobě neuspokojí.

Subjekt („já“) původně nacházel životní utišení u prostitutek, které mu pomáhaly ke krátkému zapomenutí a ukrácení dne.

*Já nehledal jsem vilnou Frynu¹
pro flirt a k ukrácení dne*

Toto ukojení prostitutkami již zřejmě subjektu nepřináší stejné pocity, jako původně. Proto tentokrát hledá utišení u ženy, pro kterou je důležitý, která k němu chová hlubší city, aby se mohl cítit ve svém životě podstatněji a aspoň na zlomek chvíle důležitý.

*Utišení jsem na tvém klínu
pro srdce žádal neklidné.
(...)
A já zachvěl se vědomím,
že srdce tvé jsem vznítit prvý*

Subjekt po této ženě toužil, z velké části proto, že je pro ni ten první, ten, kterého jako prvního miluje, jak emocionálně, tak fyzicky. Subjektu přitom dochází, že i když je pro tuto ženu podstatný, tak jí zlomí srdce. Jelikož po vykonaném aktu pro něj již přestane být tak podstatnou a stane se jen jednou z dalších žen, se kterými strávil noc.

*A lože ztřísnilo se krví. –
(..)
že srdce tvé jsem vznítit prvý
a že je prvý rozlomím.*

---

¹ Vilná Fryna je označení pro svůdnou ženu, která dychtí po pohlavním styku

V básni se objevuje také nepřímý lyrický subjekt („ona“). Tento nepřímý subjekt se objevuje pouze v promluvách přímého subjektu („já“). Z těchto promluv můžeme vyčíst, jak jsme již výše zmínili, že pro „ona“ je „já“ důležitý, ale každý z těchto subjektů vnímá jejich vztah na jiné úrovni. Pro „ona“ je „já“ mnohem podstatnější, než pro „já“ „ona“. „Ona“ vnímá přímý lyrický subjekt jako svého milence, kterého má ráda, dá mu vše, co mu dát může, své srdce i panenství. Naopak pro „já“ je nepřímý subjekt důležitý jen do té doby, dokud mu vše neobětuje. Do toho momentu přímý subjekt po „ona“ touží, hledá u „ona“ oddech, úlevu a důležitost. Jakmile mu „ona“ dá vše, přímý subjekt si uvědomuje, že „ona“ zlomí srdce a vše bylo jen rychlé vzplanutí.

Celkové vyznění básně připomíná vyznání lyrického subjektu nebo lyrizovaný deníkový zápis o tom, co se konalo té noci a co subjekt cítil.

Prostor

Jak lze již vyčíst z názvu, prostorem básně je noc, ta by se ale dala nazvat jakýmsi nadprostorem, jelikož v ní se objevuje prostor další a tím je ložnice. Je zajímavé, že sama noc je v básni personifikována, stává se jakoby dalším lyrickým subjektem. Noc je svůdnicí, která láká subjekt „já“ k subjektu „ona“. Noc by zároveň mohla být vnímána jako démona Succuba, mytologická postava, která svádí muže, původně převážně mnichy, k sexu. To by ale znamenalo, že Noc a subjekt „Ona“ jsou jednou a tou stejnou osobou, což vzhledem k charakteristice Succuby neodpovídá k subjektu „Ona“, který v básni přichází o panenství. Proto je tato myšlenka pouze naší osobní nadinterpretací a žádnou větší váhu jí nepřikládáme.

Noc byla touhou přesycená

a vábila a lákala.

Celkový prostor básně je velmi intimní, neobjevují se žádné rozsáhlé planiny nebo ulice města, samotná noc také není více přiblížena, vždy je vyobrazen pouze detail scény. V básni nacházíme dva intimní vrcholy, první z nich se objevuje, když lyrický subjekt „já“ ulehá do klína subjektu „ona“. V tento moment se tzv. oko kamery zaměřuje pouze na tento moment, celý svět básně jako by se zastavil a existovaly jen ony dva subjekty.

Utišení jsem na tvém klínu

pro srdce žádal neklidné.

Druhým intimním vrcholem básně je moment po pohlavním aktu, kdy si subjekt „já“ uvědomuje, že „ona“ přišla o panenství. Opět se objektiv kamery zaměří na pouze jedno

určité místo v prostoru. Mezi intimní vrcholy jsme toto místo zařadili z toho důvodu, že již po staletí je ztrátě panenství přikládána velká důležitost, zároveň i vzhledem k dobovému kontextu celé sbírky si můžeme být jisti, že v době jejího vydání tomu nebylo jinak. Zároveň je tento moment také momentem uvědomění pro lyrický subjekt „já“, kdy zjišťuje, že tuto ženu, stejně jako každou před ní, opustí, zároveň si ale užívá pocit důležitosti, toho, že byl někde a u někoho první a on je ten, který si ji mohl užít v její nejčistší formě.

*A lože ztřísnilo se krví. –
A já se zachvěl vědomím,
že srdce tvé jsem vznítit prvý
a že je prvý rozlomím.*

Jak již výše zmiňujeme, tzv. oko kamery se zaměřuje čistě na detaily. Jednou z takových detailních scén je také moment, kdy je subjekt lákán do prostoru pokoje ženy. Kamera se v ten moment zaměřuje čistě na světlo lampy v okně, toto světlo svítí a je pro subjekt znamením, že jeho žena na něj čeká, je si jistý, že je to znamení čistě pro něj, které v něm vzbuzuje hlubší touhu po tom, se do pokoje za ženou dostat. Myslíme si, že pokud by toto světlo nesvítilo, subjekt by se ani nepokoušel za ženou přijít a celá báseň by se vyvíjela jiným směrem, vzhledem ke kontextu sbírky nejspíše do hospody nebo k prostitutce. Považujeme proto tento prostorový moment za jistý zlomový bod básně.

*V tvé jizbě lampa rozsvícená,
vím, že můj příchod čekala.*

Emocionálním prostorem básně je srdce, a to srdce subjektu „já“ a subjektu „ona“. Tento prostor subjektu „já“ je velmi neklidný a rozpolcený, zároveň i z části unavený ze svého vlastního života. Jak jsme již zmínili výše, tento subjekt v jeho vlastním životě nic dostatečně nenaplňuje, proto je jasné, že i jeho vnitřní prostor a svět bude odrážet stejné nálady.

*Utišení jsem na tvém klínu
pro srdce žádal neklidné.*

Emocionální prostor nepřímého subjektu není v básni dostatečně zmapován, ale z promluv přímého subjektu můžeme vyčíst, že je více optimistický než jeho. Žena se zřejmě těší na dostavení subjektu „já“ a očekává ho. Zároveň ke konci básně ještě netuší, že jejich vztah již

nebude mít dlouhého trvání, proto si myslíme, že vzhledem k její oběti vlastního těla a duše je do přímého subjektu zamilovaná, plná očekávání a nadějí. Její emocionální prostor je tedy perfektním protikladem k vnitřnímu světu přímého subjektu.

Čas

Jediným určitým vodítkem určení času v básni je prostor noci, v které části večera se báseň odehrává už ale neurčíme. Již z názvu básně vyplývá, že se bude jednat o minulost, a tak tomu také ve většině veršů je. Proto, jak jsme již zmínili výše, z toho vyvozujeme, že se jedná o nějakou zpověď subjektu, nebo jeho lyrizovaný deníkový zápis.

Mimo minulý čas se v básni objevuje v jednom verši také čas přítomný a budoucí. Do přítomnosti se dostáváme, když subjekt uvádí myšlenku, kterou si je jist i mimo prostor básně, přesouváme se tedy do prostorou modelového autora, který při psaní básně stále věděl to, čím si byl jist i subjekt v jeho básni. Zajímavé je, že tento přítomný čas působí spíše jako upozornění, jelikož ve zbytku verše se vyskytuje minulý čas. Toto jedno slovo, „*vím*“, na nás působí jako nějaké vytržení či uvědomění si autora, který již nezůstává pouze v času básně, ale propojuje ho i se svým skutečným časem.

vím, že můj příchod čekala.

V posledním verši celé básně se objevuje čas budoucí, který, stejně jako čas přítomný, značí nějaké uvědomění subjektu. Toto uvědomění je spojeno čistě s lyrickým subjektem, jelikož probíhá v jeho nitru a nikdo jiný o něm zatím neví, je to jakési předznamenání událostí nadcházejících, které nám už ale báseň neposkytuje, právě díky tomuto uvědomění máme o budoucích událostech povědomí. Subjekt si sám pro sebe říká, že u jeho ženy byl první ve všem, a i do budoucna pro ni bude stále ten první, tentokrát ale v negativní významu, jelikož bude ten, co jí zlomí srdce. Pro subjekt to nepůsobí nijak závažně nebo smutně, naopak, díky jeho náladám v celé básni se domníváme, že mu toto uvědomění přidalo pocit důležitosti, který mu stále chyběl, protože zjistil, že pro tuto ženu byl důležitý teď, v tento moment, kdy s ním ztratila panenství a zároveň pro ni bude důležitý i nadále, jelikož už navždy s ní bude spojen tím, že on byl také první, kdo jí zlomil srdce.

a že je prvý rozlomím.

Závěr

Báseň Noc byla touhou přesycená je osobní zpovědí lyrického subjektu, který popisuje svou životní marnost a osobní nedostatečnost. V básni se propojují vrstvy času a prostoru s pocity lyrického subjektu, dalo by se tedy říct, že báseň, přestože v ní nejsou skryté významy a

působí až jednoduše, je velmi komplexní. Hlavním pocitem, prostupujícím celou básní, je obrovská melancholie, která zaplavuje i samotného čtenáře.

Subjekt je nešťastný se svým životem, nevidí z něho útěku, jeho jedinými momenty, při kterých mu čas utíká alespoň o něco rychleji, jsou návštěvy prostitutek a v případě této básně i ženy, která pro lyrický subjekt chová větší city. Toto neštěstí je propojeno s prostorem, který je výhradně noční, tedy tmavý a černý, jediným zábleskem světla je lampa v pokoji již zmíněné ženy. Na konci básně je ale jasné, že i tento zářivý moment zhasne a nadále svítit nebude. Prostor se v básni objevuje pouze v malých detailech, které přidávají na intimitě. Dalo by se tedy říct, že báseň je svým zvláštním způsobem, a pokřiveným způsobem vidění lyrického subjektu, vlastně básní milostnou.

Zdroje

GELLNER, František. Po nás at' přijde potopa! [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [cit. 11.12.2024]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/58/po_nas_at_prijde_potopa.pdf.

- budiž
- několik pěkných míst, náběhů
- pozor na subjekt, lyrický subjekt